

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 12 lipca 2012 r. *

Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych — Decyzja ramowa 2001/220/WSiSW —
Status ofiar w postępowaniu karnym — Dyrektywa 2004/80/WE — Kompensata dla ofiar
przestępstw — Odpowiedzialność osoby prawnej — Odszkodowanie w ramach postępowania karnego

W sprawie C-79/11

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE i 35 UE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez sędziego prowadzącego postępowanie przygotowawcze przy Tribunale di Firenze (Włochy) postanowieniem z dnia 9 lutego 2011 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 22 lutego 2011 r., w postępowaniu karnym przeciwko:

Mauriziowi Giovanardiemu i in.,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: J.N. Cunha Rodrigues (sprawozdawca), prezes izby, U. Løhmus, A. Ó Caoimh,
A. Arabadjiev i C.G. Fernlund, sędziowie,

rzecznik generalny: E. Sharpston,

sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15 marca 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu F. Giunti i in. przez A. Contiego oraz S. Grisentiego, avvocati,
- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez L. D'Ascigę, avvocato dello Stato,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzega oraz przez J. Kemper i F. Wannek, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niderlandzkiego przez C. Wissels oraz B. Koopman, działające w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu austriackiego przez A. Poscha, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez F. Moro oraz R. Troostersa, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: włoski.

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 15 maja 2012 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (Dz.U. L 82, s. 1, zwanej dalej „decyzją ramową”) i dyrektywy Rady 2004/80/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. odnoszącej się do kompensaty dla ofiar przestępstw (Dz.U. L 261, s. 15).
- 2 Wniosek został przedstawiony w ramach postępowania karnego prowadzonego przeciwko M. Giovanardiemu i kilku innym osobom w następstwie wypadku, do którego doszło w miejscu pracy.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Z motywu 3 decyzji ramowej wynika, iż Rada Europejska w Tampere (Finlandia) w dniach 15 i 16 października 1999 r. postanowiła, że należy wypracować minimalne normy ochrony ofiar przestępstw, w szczególności w zakresie dostępu ofiar przestępstw do wymiaru sprawiedliwości oraz ich prawa do wynagrodzenia za szkody.
- 4 Zgodnie z motywem 4 decyzji ramowej:
„Państwa członkowskie powinny zbliżyć swoje przepisy ustawowe i wykonawcze w stopniu niezbędnym do osiągnięcia celu, jakim jest dostarczenie ofiarom przestępstw wysokiego stopnia ochrony, niezależnie od tego państwa członkowskiego, w jakim się znajdują”.
- 5 Artykuł 1 decyzji ramowej stanowi, że do jej celów:
„a) »ofiara« oznacza osobę fizyczną, która doznała szkody, włączając w to uszkodzenie ciała lub szkodę psychiczną, cierpienie emocjonalne lub stratę ekonomiczną, spowodowane bezpośrednio przez działania lub zaniechania stanowiące naruszenie prawa karnego państwa członkowskiego;
[...]
c) »postępowanie karne« należy rozumieć zgodnie z prawem krajowym, które ma zastosowanie;
[...].”
- 6 Artykuł 9 decyzji ramowej, zatytułowany „Prawo do odszkodowania w toku postępowania karnego”, stanowi w ust. 1:
„Każde państwo członkowskie zapewnia ofiarom czynów przestępczych uprawnienia do uzyskania w rozsądnym czasie decyzji w sprawie wynagrodzenia przez przestępcę szkody w toku postępowania karnego, z wyjątkiem takich sytuacji, gdy w konkretnych sprawach prawo krajowe umożliwia przyznanie odszkodowania w inny sposób”.

7 Zgodnie z art. 1 dyrektywy 2004/80:

„Państwa członkowskie zapewniają, że w przypadku gdy umyślne przestępstwo z użyciem przemocy zostało popełnione w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie, w którym wnioskujący o kompensatę ma stałe miejsca zamieszkania, wnioskujący ma prawo złożyć wniosek do organu lub jakiegokolwiek innej instytucji w tym drugim państwie członkowskim”.

Uregulowania krajowe

8 Z art. 1 dekretu ustawodawczego nr 231 z dnia 8 czerwca 2001 r. (*Gazzetta Ufficiale della Repubblica italiana* nr 140 z dnia 19 czerwca 2001 r., s. 4, zwanego dalej „dekretem ustawodawczym nr 231/2001”) wynika, że określa on zasady odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za przestępstwa administracyjne będące wynikiem przestępstwa i znajduje zastosowanie zarówno do spółek i podmiotów zbiorowych wyposażonych w osobowość prawną, jak i do stowarzyszeń, również niemających osobowości prawnej, ale nie znajduje zastosowania do państwa, jednostek samorządu terytorialnego i innych organów publicznych o charakterze niegospodarczym ani do organów pełniących funkcje konstytucyjne.

9 Artykuł 5 dekretu ustawodawczego nr 231/2001, określający kategorie osób fizycznych, które jako sprawcy główni przestępstwa powodują powstanie odpowiedzialności po stronie podmiotu zbiorowego lub osoby prawnej, stanowi:

„1. Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności za przestępstwa popełnione w jego interesie lub na jego rzecz:

a) przez osoby pełniące w ramach podmiotu zbiorowego lub jego finansowo i funkcjonalnie samodzielnej jednostki administracyjnej funkcje przedstawicielskie, administracyjne lub kierownicze oraz przez osoby faktycznie sprawujące kierownictwo lub nadzór nad podmiotem zbiorowym;

b) przez osoby znajdujące się pod kierownictwem lub kontrolą osób, o których mowa w lit. a).

2. Podmiot zbiorowy nie ponosi odpowiedzialności, jeżeli osoby wymienione w ust. 1 działały wyłącznie w interesie swoim lub osób trzecich”.

10 Artykuły 6 i 7 tego dekretu ustawodawczego wyliczają okoliczności, w których można przypisać odpowiedzialność osobie prawnej.

11 Artykuł 6 ust. 1 rzeczonego dekretu ustawodawczego przewiduje:

„Jeżeli przestępstwo zostało popełnione przez osoby wymienione w art. 5 ust. 1 lit. a), podmiot zbiorowy nie ponosi odpowiedzialności, o ile udowodni, że:

a) przed popełnieniem przestępstwa organ kierowniczy wdrożył i skutecznie stosował systemy organizacji i zarządzania mogące przeciwdziałać popełnianiu przestępstw takich jak to, które zostało stwierdzone;

b) zadanie sprawowania nadzoru nad funkcjonowaniem i przestrzeganiem tego systemu oraz czuwania nad jego uaktualnianiem zostało powierzone jednostce podmiotu zbiorowego mającej samodzielne uprawnienia w zakresie inicjatywy i kontroli;

c) przestępstwo zostało popełnione wskutek podstępnej obejścia systemu organizacji i zarządzania;

d) jednostka, o której mowa w lit. b), nie uchybiła obowiązkowi nadzoru lub sprawowany przez nią nadzór nie był niewystarczający”.

12 Artykuł 7 dekretu ustawodawczego nr 231/2001 stanowi:

„1. W przypadku przewidzianym w art. 5 ust. 1 lit. b) podmiot zbiorowy ponosi odpowiedzialność, jeżeli popełnienie przestępstwa było możliwe w związku z uchybieniem obowiązkom w zakresie kierownictwa lub nadzoru.

2. Do uchybienia obowiązkom w zakresie kierownictwa lub nadzoru nie dochodzi, jeżeli przed popełnieniem przestępstwa podmiot zbiorowy wdrożył i skutecznie stosował system organizacji, zarządzania i kontroli mogący przeciwdziałać popełnianiu przestępstw takich jak to, które zostało stwierdzone.

3. W zależności od charakteru i rozmiaru podmiotu zbiorowego oraz rodzaju prowadzonej przez niego działalności system powinien przewidywać odpowiednie środki zapewniające prowadzenie działalności zgodnie z prawem oraz pozwalające zawczasu wykrywać i eliminować ryzykowne sytuacje.

4. Skuteczne stosowanie systemu wymaga:

a) przeprowadzania okresowych przeglądów systemu i wprowadzania do niego niezbędnych zmian w razie wykrycia istotnych naruszeń jego wytycznych lub w razie zmian w organizacji lub sposobie prowadzenia działalności;

b) wprowadzenia środków dyscyplinujących umożliwiających sankcjonowanie naruszeń środków przewidzianych w systemie”.

13 Artykuł 25f wspomnianego dekretu ustawodawczego, w brzmieniu nadanym mu przez dekret ustawodawczy nr 81 z dnia 9 kwietnia 2008 r. w sprawie wykonania art. 1 ustawy nr 123 z dnia 3 sierpnia 2007 r. o bezpieczeństwie i ochronie zdrowia w miejscu pracy (dodatek zwyczajny nr 108 do GURI nr 101 z dnia 30 kwietnia 2008 r.), zatytułowany „Nieumyślne spowodowanie śmierci bądź spowodowanie ciężkiego lub bardzo ciężkiego uszkodzenia ciała wskutek naruszenia przepisów o bezpieczeństwie i ochronie zdrowia w miejscu pracy”, stanowi:

„1. W przypadku naruszenia art. 55 ust. 2 dekretu ustawodawczego w sprawie wykonania upoważnienia ustawowego zawartego w ustawie nr 123 z dnia 3 sierpnia 2007 r. o bezpieczeństwie i ochronie zdrowia w miejscu pracy przestępstwo, o którym mowa w art. 589 kodeksu karnego, podlega karze grzywny w wymiarze 1000 stawek dziennych. W przypadku skazania za przestępstwo, o którym mowa w zdaniu poprzednim, środki karne w postaci zakazów przewidziane w art. 9 ust. 2 stosuje się przez okres od trzech miesięcy do jednego roku.

2. Bez uszczerbku dla przepisu wskazanego w ust. 1 niniejszego artykułu przestępstwo określone w art. 589 kodeksu karnego popełnione wskutek naruszenia przepisów o bezpieczeństwie i ochronie zdrowia w miejscu pracy podlega karze grzywny w wymiarze od 250 do 500 stawek dziennych. W przypadku skazania za przestępstwo, o którym mowa w zdaniu poprzednim, środki karne w postaci zakazów przewidziane w art. 9 ust. 2 stosuje się przez okres od trzech miesięcy do jednego roku.

3. W przypadku naruszenia przepisów o bezpieczeństwie i ochronie zdrowia w miejscu pracy przestępstwo, o którym mowa w art. 590 ust. 3 kodeksu karnego, podlega karze grzywny w wymiarze nieprzekraczającym 250 stawek dziennych. W przypadku skazania za przestępstwo, o którym mowa w zdaniu poprzednim, środki karne w postaci zakazów przewidziane w art. 9 ust. 2 stosuje się przez okres nieprzekraczający sześciu miesięcy”.

14 Zgodnie z art. 34 dekretu ustawodawczego nr 231/2001:

„Do postępowań w sprawie przestępstw administracyjnych będących wynikiem przestępstwa stosuje się przepisy niniejszego rozdziału, a w zakresie, w jakim mogą być stosowane, przepisy kodeksu postępowania karnego i dekretu ustawodawczego nr 271 z dnia 28 lipca 1989 r.”.

15 Zgodnie z art. 35 wspomnianego dekretu ustawodawczego:

„Przepisy odnoszące się do oskarżonego stosuje się odpowiednio do podmiotu zbiorowego”.

16 Zgodnie z art. 36 tego dekretu ustawodawczego sądami właściwymi do rozpoznania przestępstw administracyjnych podmiotów zbiorowych są sądy karne właściwe w odniesieniu do przestępstw, których wynikiem było przestępstwo administracyjne.

17 Na mocy art. 185 kodeksu karnego sprawca przestępstwa powodującego powstanie szkody majątkowej lub krzywdy oraz osoby odpowiadające za jego działania na podstawie przepisów prawa cywilnego zobowiązane są do ich naprawienia.

18 Artykuł 74 kodeksu postępowania karnego stanowi, że pokrzywdzony lub jego spadkobiercy uniwersalni mogą w postępowaniu karnym wystąpić przeciwko oskarżonemu lub osobie ponoszącej odpowiedzialność cywilną z powództwem cywilnym o przywrócenie do stanu poprzedniego lub naprawienie szkody, przewidzianym w art. 185 kodeksu karnego.

19 Artykuł 83 ust. 1 kodeksu postępowania karnego stanowi:

„Powód cywilny lub, w przypadkach określonych w art. 77 ust. 4, prokurator mogą w postępowaniu karnym wystąpić z powództwem przeciwko osobie, która ponosi odpowiedzialność cywilną za czyny osoby oskarżonej. Oskarżony może zostać pozwany z tytułu odpowiedzialności cywilnej za czyny współoskarżonych w razie uniewinnienia go lub wydania w stosunku do niego postanowienia o umorzeniu postępowania [...]”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

20 W dniu 28 lipca 2010 r. prokuratura przy Tribunale di Firenze wniosła akt oskarżenia przeciwko M. Giovanardiemu i kilku innym osobom, którym zarzucono nieumyślne spowodowanie śmierci jednej osoby i ciężkiego uszkodzenia ciała innych osób w rozumieniu, odpowiednio, art. 41, 113 i art. 589 ust. 2 i 4 kodeksu karnego. Zdarzenia te mają związek z pracami, które oskarżeni wykonywali w dniu 2 października 2008 r. w charakterze pracowników Rete Ferroviaria Italiana SpA (włoskich kolei) i które dotyczyły zabezpieczenia rozjazdów węzła kolejowego.

21 Wstępny akt oskarżenia prokuratury obejmuje również dwie osoby prawne, Elettri Fer Srl i Rete Ferroviaria Italiana SpA, którym zarzuca się popełnienie „przestępstwa administracyjnego” przewidzianego w art. 25f ust. 2 i 3 dekretu ustawodawczego nr 231/2001 na podstawie przepisów, które we włoskim porządku prawnym regulują kwestię odpowiedzialności „administracyjnej” za przestępstwa popełnione przez osoby prawne, na rzecz których działali oskarżeni, wykonując powierzone im zadania.

22 Sąd krajowy wskazuje, że oskarżone osoby fizyczne ponoszą bezpośrednią odpowiedzialność za spowodowanie śmierci robotnika i uszkodzeń ciała dwóch innych robotników wykonujących prace na wspomnianym węzle kolejowym z uwagi na niezastosowanie wymaganych prawem środków w celu ochrony ich bezpieczeństwa, zaś osobom prawnym, pociągniętym do odpowiedzialności

„administracyjnej” z tytułu przestępstwa, zarzuca się brak wdrożenia bardziej zaawansowanego systemu organizacyjnego, co stanowi podstawę zastosowania przeciwko nim sankcji przewidzianych w dekreście ustawodawczym nr 231/2001.

- 23 Na rozprawie wstępnej, która w dniu 30 listopada 2010 r. odbyła się przed sądem krajowym, stanowiącym w przedmiocie aktu oskarżenia prokuratury, pokrzywdzeni, powołując się na art. 74 i nast. kodeksu postępowania karnego, złożyli wniosek o umożliwienie im wystąpienia z powództwem cywilnym nie tylko przeciwko oskarżonym osobom fizycznym, lecz także przeciwko dwóm oskarżanym przez prokuraturę osobom prawnym.
- 24 Wspomniane osoby prawne sprzeciwiły się temu, podnosząc, że ustawodawstwo włoskie nie pozwala pokrzywdzonym występować z bezpośrednim powództwem przeciwko osobom prawnym, nawet takim, przeciwko którym toczy się postępowanie, w celu dochodzenia naprawienia szkody powstałej wskutek przestępstw popełnionych przez pracowników tych osób prawnych.
- 25 Sąd krajowy zwraca uwagę na to, że art. 185 kodeksu karnego nakłada obowiązek naprawienia szkody na sprawcę czynu przestępczego oraz na osoby fizyczne lub prawne, które za ten czyn ponoszą odpowiedzialność na podstawie przepisów prawa cywilnego. W tym celu kodeks postępowania karnego umożliwia pokrzywdzonym wystąpienie przeciwko oskarżonym z powództwem cywilnym w ramach postępowania karnego, a także wezwanie do udziału w sprawie osób – fizycznych lub prawnych – które na podstawie przepisów prawa cywilnego ponoszą odpowiedzialność za działania oskarżonych, jeżeli działania te zostały popełnione w ramach stosunku pracy lub w bezpośrednim interesie tych osób i na ich rzecz.
- 26 Dekret ustawodawczy nr 231/2001 wprowadził do włoskiego porządku prawnego specyficzną konstrukcję prawną w postaci odpowiedzialności „administracyjnej” osób prawnych z tytułu przestępstwa. Pośród różnych przestępstw, w odniesieniu do których przewidziano taką formę odpowiedzialności w art. 25f tego dekretu ustawodawczego, wymienione jest nieumyślne spowodowanie śmierci, jeżeli popełnione zostało z naruszeniem art. 55 ust. 5 dekretu ustawodawczego nr 81 z dnia 9 kwietnia 2008 r., które stanowi jedną z podstaw aktu oskarżenia w niniejszej sprawie.
- 27 Dekret ustawodawczy nr 231/2001 nie przewiduje wyraźnie możliwości wytoczenia powództwa cywilnego przeciwko osobom prawnym oskarżonym o popełnienie przestępstw „administracyjnych”, o których mowa w tym dekrecie. Orzecznictwo Corte suprema di cassazione i sądów orzekających co do istoty w przeważającym stopniu uznaje, że tego rodzaju wnioski o zezwolenie na wytoczenie powództwa cywilnego powinny być uznane za niedopuszczalne.
- 28 Sąd krajowy zwraca uwagę na to, że choć podziela on taką wykładnię prawa włoskiego, powstała na jej gruncie sytuacja jest niezgodna z prawem Unii, gdyż prawo włoskie ogranicza w ten sposób możliwość dochodzenia przez pokrzywdzonego pełnego naprawienia poniesionej przez niego szkody i zmusza go do występowania z odrębnym powództwem odszkodowawczym poza postępowaniem karnym, które w przypadku uwzględnienia zostaje zasądzone później, co pozbawia to powództwo skuteczności.
- 29 W tych okolicznościach sędzia prowadzący postępowanie przygotowawcze przy Tribunale di Firenze postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy przepisy włoskie dotyczące odpowiedzialności administracyjnej jednostek organizacyjnych / osób prawnych zawarte w dekrecie ustawodawczym nr 231/2001 ze zmianami są zgodne z przepisami Unii z zakresu ochrony ofiary przestępstwa w toku postępowania karnego, jeżeli nie przewidują w sposób »wyraźny« możliwości wniesienia w ramach postępowania karnego powództwa przeciwko wspomnianym podmiotom i osobom w związku ze szkodą wyrządzoną ofierze przestępstwa?”.

W przedmiocie właściwości Trybunału

- 30 Zgodnie z art. 9 protokołu nr 36 w sprawie postanowień przejściowych, załączonego do traktatu FUE, skutki prawne decyzji ramowej przyjętej na podstawie tytułu VI traktatu UE przed wejściem w życie traktatu z Lizbony zostają utrzymane do czasu uchylecia, unieważnienia lub zmiany decyzji ramowej w zastosowaniu traktatów.
- 31 Ponadto art. 10 ust. 1 tego protokołu stanowi, że w odniesieniu do aktów prawnych Unii w dziedzinie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, które zostały przyjęte przed wejściem w życie traktatu z Lizbony na mocy tytułu VI traktatu UE, uprawnienia przyznane Trybunałowi pozostają niezmienione, także w przypadku gdy zostały one uznane zgodnie z art. 35 ust. 2 UE. Na podstawie art. 10 ust. 3 owego protokołu środek przejściowy, o którym mowa w ust. 1 tego artykułu, przestaje obowiązywać pięć lat po dniu 1 grudnia 2009 r., dacie wejścia w życie traktatu z Lizbony.
- 32 Z informacji dotyczącej daty wejścia w życie traktatu z Amsterdamu opublikowanej w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich* w dniu 1 maja 1999 r. (Dz.U. L 114, s. 56) wynika, że Republika Włoska złożyła oświadczenie w trybie art. 35 ust. 2 UE, mocą którego uznała właściwość Trybunału do orzekania w przedmiocie ważności i wykładni aktów, o których mowa w art. 35 UE, na warunkach określonych w art. 35 ust. 3 lit. b) UE.
- 33 Wiadomo również, że decyzja ramowa, której podstawę stanowią przepisy art. 31 UE i 34 UE, należy do aktów, o których mowa w art. 35 ust. 1 UE, w przedmiocie których Trybunał może orzekać w trybie prejudycjalnym. Bezsporne jest również, że sąd odsyłający, działający w ramach postępowania takiego, jakie ma miejsce przed sądem krajowym, może zostać uznany za sąd państwa członkowskiego w rozumieniu art. 35 UE (zob. w szczególności wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie C-507/10 X, Zb.Orz. s. I-14241, pkt 21).
- 34 W tych okolicznościach Trybunał jest właściwy do udzielenia odpowiedzi na przedłożone mu pytanie.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 35 Poprzez swoje pytanie sąd krajowy dąży do ustalenia, czy przepisy dekretu ustawodawczego nr 231/2001 dotyczące odpowiedzialności administracyjnej osób prawnych są zgodne z dyrektywą 2004/80 i z art. 9 decyzji ramowej, jako że nie przewidują one możliwości wytoczenia przez ofiary przestępstwa w ramach postępowania karnego powództwa przeciwko tym osobom z tytułu wyrządzonych przez te osoby szkód.
- 36 Wprawdzie zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w ramach odesłania prejudycjalnego Trybunał nie może wypowiadać się ani w kwestiach dotyczących wewnętrznego prawa państwa członkowskiego, ani w przedmiocie zgodności przepisów krajowych z prawem Unii, może jednak przedstawić kryteria wykładni prawa Unii, które umożliwią sądowi krajowemu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu (zob. w szczególności wyrok z dnia 8 czerwca 2006 r. w sprawie C-60/05 WWF Italia i in., Zb.Orz. s. I-5083, pkt 18).
- 37 Na samym wstępie trzeba wykluczyć znaczenie w niniejszej sprawie dyrektywy 2004/80. Otóż jak w szczególności wynika z jej art. 1, dyrektywa ta ma na celu ułatwienie ofiarom umyślnych przestępstw z użyciem przemocy uzyskiwanie odszkodowań w sytuacjach transgranicznych, podczas gdy bezsporne jest, że w sprawie przed sądem krajowym oskarżenie dotyczy przestępstw nieumyślnych, które, co więcej, zostały popełnione w czysto krajowym kontekście.

- 38 Co się tyczy decyzji ramowej, jej art. 9 ust. 1 stanowi, że każde państwo członkowskie zapewnia ofiarom czynów przestępczych uprawnienia do uzyskania w rozsądnym czasie decyzji w sprawie wynagrodzenia przez przestępcę szkody w toku postępowania karnego, z wyjątkiem takich sytuacji, gdy w konkretnych sprawach prawo krajowe umożliwia przyznanie odszkodowania w inny sposób.
- 39 Zgodnie z art. 1 lit. a) decyzji ramowej do celów tej decyzji „ofiara” oznacza osobę fizyczną, która doznała szkody „spowodowane[j] bezpośrednio przez działania lub zaniechania stanowiące naruszenie prawa karnego państwa członkowskiego”.
- 40 Poza sporem pozostaje, że prawo włoskie umożliwia pokrzywdzonym biorącym udział w postępowaniu przed sądem krajowym dochodzenie od osób fizycznych będących sprawcami przestępstw, do których odsyła dekret ustawodawczy nr 231/2001, odszkodowania za szkody powstałe bezpośrednio wskutek tych przestępstw poprzez wystąpienie z powództwem cywilnym w ramach postępowania karnego.
- 41 Tego rodzaju sytuacja zgodna jest z celem wytyczonym w art. 9 ust. 1 decyzji ramowej, polegającym na zagwarantowaniu ofierze prawa do uzyskania w rozsądnym terminie i w toku postępowania karnego orzeczenia w przedmiocie odszkodowania należnego od przestępcy.
- 42 Sąd krajowy zastanawia się, czy wykładni tego artykułu nie należałoby dokonywać w ten sposób, że pokrzywdzony powinien mieć możliwość dochodzenia, w ramach tego samego postępowania karnego, naprawienia szkód również od osób prawnych, które zostały oskarżone na podstawie art. 25 septies dekretu ustawodawczego nr 231/2001.
- 43 Nie można zgodzić się z taką wykładnią.
- 44 Na wstępie, pomimo tego, że jak wskazano w motywie 4 decyzji ramowej, ofiarom przestępstw należy zapewnić wysoki stopień ochrony (zob. w szczególności wyrok z dnia 9 października 2008 r. w sprawie C-404/07 Katz, Zb.Orz. s. I-7607, pkt 42, 46), to decyzja ta ma na celu jedynie ustanowienie – w ramach postępowania karnego w rozumieniu jej art. 1 lit. c) – minimalnych norm w celu ochrony ofiar przestępstw (wyrok z dnia 15 września 2011 r. w sprawach połączonych C-483/09 i C-1/10 Gueye i Salmerón Sánchez, Zb.Orz. s. I-8263, pkt 52).
- 45 Następnie, decyzja ramowa, która dotyczy wyłącznie statusu ofiar w postępowaniu karnym, nie zawiera żadnych wskazówek co do tego, że zamiarem prawodawcy Unii było zobowiązanie państw członkowskich do wprowadzenia w swoich porządkach prawnych odpowiedzialności karnej osób prawnych.
- 46 Wreszcie, już z samego brzmienia art. 1 lit. a) decyzji ramowej wynika, że zasadniczo gwarantuje ona ofierze prawo do dochodzenia w ramach postępowania karnego naprawienia szkody w przypadku „działań lub zaniechań stanowiących naruszenie prawa karnego państwa członkowskiego” i będących „bezpośrednią” przyczyną szkody (zob. wyrok z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie C-467/05 Dell’Orto, Zb.Orz. s. I-5557, pkt 53, 57).
- 47 Tymczasem z postanowienia odsyłającego wynika, że przestępstwo „administracyjne”, takie jak to, które stanowi podstawę ścigania w oparciu o dekret ustawodawczy nr 231/2001, stanowi przestępstwo odrębne, niemające bezpośredniego związku przyczynowego ze szkodami powstałymi wskutek czynu przestępczego osoby fizycznej, od której dochodzone jest odszkodowanie. Zdaniem sądu krajowego w ramach uregulowania takiego jak ustanowione dekretem ustawodawczym odpowiedzialność osoby prawnej ma charakter „administracyjny”, „pośredni” oraz „pomocniczy” i różni się od odpowiedzialności karnej osoby fizycznej będącej sprawcą przestępstwa, która bezpośrednio przyczyniła się do powstania szkody i od której, jak już wskazano w pkt 40 niniejszego wyroku, można dochodzić naprawienia szkody w ramach postępowania karnego.

- 48 W konsekwencji osoby pokrzywdzone przestępstwem administracyjnym, którego sprawcą jest osoba prawna, taka jak osoba oskarżona na podstawie uregulowania wprowadzonego dekretem ustawodawczym nr 231/2001, nie mogą zostać uznane do celów stosowania art. 9 ust. 1 decyzji ramowej za ofiary przestępstw, które mogą od tej osoby prawnej dochodzić naprawienia szkody w ramach postępowania karnego.
- 49 Z powyższego wynika, że na zadane pytanie należy udzielić odpowiedzi, iż wykładni art. 9 ust. 1 decyzji ramowej należy dokonywać w ten sposób, że artykuł ów nie stoi na przeszkodzie temu, aby w ramach uregulowania odpowiedzialności osób prawnych, takiego jak będące przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, ofiara przestępstwa nie mogła dochodzić naprawienia szkód powstałych bezpośrednio wskutek tego przestępstwa w ramach postępowania karnego od osoby prawnej będącej sprawcą przestępstwa administracyjnego.

W przedmiocie kosztów

- 50 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Wykładni art. 9 ust. 1 decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym należy dokonywać w ten sposób, że artykuł ów nie stoi na przeszkodzie temu, aby w ramach uregulowania odpowiedzialności osób prawnych, takiego jak będące przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, ofiara przestępstwa nie mogła dochodzić naprawienia szkód powstałych bezpośrednio wskutek tego przestępstwa w ramach postępowania karnego od osoby prawnej będącej sprawcą przestępstwa administracyjnego.

Podpisy